

MINISTRY OF HIGHER AND
SECONDARY SPECIALIZED EDUCATION
OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

THE MINISTRY FOR DEVELOPMENT OF
INFORMATION TECHNOLOGIES
AND COMMUNICATIONS OF
THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

TASHKENT STATE
UNIVERSITY OF ECONOMICS

RESEARCH INSTITUTE FOR THE DEVELOPMENT
OF DIGITAL TECHNOLOGIES AND
ARTIFICIAL INTELLIGENCE

UNIVERSITY COLLEGE
SEDAYA INTERNATIONAL

GACHON UNIVERSITY

«ANGEL KANCHEV»
UNIVERSITY OF RUSE

UNIVERSITY OF
ZURICH™

«РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАР: ИҚТИСОДИЁТ ВА ТАЪЛИМ ТИЗИМИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ТЕНДЕНЦИЯЛАРИ»

Халқаро илмий-амалий конференция

«ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ: ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ И СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ»

Международная научно-практическая конференция

«DIGITAL TECHNOLOGIES: TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMY AND THE EDUCATION SYSTEM»

International scientific-practical conference

МАТЕРИАЛЛАРИ ТЎПЛАМИ

2022 йил 9-11 ноябрь

МУНДАРИЖА

Абдуллаев Мунис Курбонович, Абдуллаева Гулхаё Суяровна МОБИЛ ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИ ТАЪЛИМ ТИЗИМИДА ҚўЛЛАШ МЕТОДЛАРИ.....	10
Abasxanova Xalima Yunusovna, Tojjeva Feruza Qobil qizi, Hoshimova Fotima Rahmatillayevna TA'LIM TIZIMINI RAQAMLI AVLODGA MOSLASHTIRISHDA ARALASH TA'LIM TIZIMI	14
Abdumajidov Abdurahmon Avazbek o'g'li, Axunova Shoxistaxon Nomanjanovna TA'LIM TIZIMINI RAQAMLI AVLODGA MOSLASHTIRISH YO'LLARI	17
Абдусаломова Нодира Баходировна КОРХОНА ХАРАЖАТЛАРИНИ БОШҚАРИШДА “ХАРАЖАТЛАРНИ БЮДЖЕТЛАШТИРИШ ТИЗИМИ” ДАСТУРИНИНГ ТУТГАН ўрни ВА АҲАМИЯТИ.....	20
Azimov Dilmurod Turdiboyevich, Karimov Botir Ulugbekovich, Mirzaakhmedov Dilmurod Miradilovich BLOCKCHAIN SOFTWARE AND ALGORITHMS THAT IMPLEMENT LOGISTICS TRACKING.....	27
Айматова Фарида Хуразовна ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОБРАЗОВАНИЯ	30
Akbarova Muattar Raxmatullaevna SUN'IY INTELLEKT TIZIMLARINI KIBERXAVFSIZLIKNI TA'MINLASHDAGI АҲАМИЯТИ	33
Акрамов Элдор Анварович ЗАМОНАВИЙ БАНК ХИЗМАТЛАРИНИ МОБИЛ ИЛОВАЛАРГА ТАДБИҚ ҚИЛИШ ВА УНДАН Фойдаланишнинг Афзалликлари ва Қўлайликлари	37
Aripov Ulugbek Bakhodir Ugli, Khodzhamuratova Gulbakhor Yuldashevna E-COMMERCE AND ITS FUTURE DEVELOPMENT	42
И. Ахмедов РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТНИНГ ХАЛҚАРО САВДОГА ТАЪСИРИ	46
Бекназарова Саида Сафибуллаевна, Абдуллаева Х.К. ЭЛЕКТРОННАЯ ТОРГОВАЯ ПЛОЩАДКА	54
Болтаев Жўрабек Юсуфжонович, Исмоилов Муслимжон Қамбарали ўғли СОЛИҚ МАЪМУРИЯТЧИЛИГИНИ РАҚАМЛАШТИРИШ Йўналишлари	62
Бутабоев Мухаммаджон Туйчиевич, Исманов Иброҳим Набиевич, Нишанова Иқболлой БОЛЬШИЕ ДАННЫЕ (BIG DATA) КАК ГЛАВНЫЙ РЕСУРС ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ	66
М.Т. Бутабоев, Рахмоназаров Пахловон Йигиталиевич РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА “ЯШИЛ” ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ	73
Giyasova Zuxra Raxmatullayevna RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA FIZIKADAN GRAFIKLI USULDA MASALALAR YECHISH	77
Dadabayeva Ra'no Akramovna, J. Eshnazarov THE PROCESS OF TECHNOLOGICAL TRANSFORMATION IN MARKETING ACTIVITIES	81
Жамалова Гулнора Гуломовна ВНЕДРЕНИЯ СОВРЕМЕННЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ	85
Jumanova Zilola Tuychiyevna RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TURIZM SOHASIDAGI STATISTIK TAHLILLAR	88
Kubayeva M.Y. LOGISTIK FUNKSIYANING KORXONANING TURLI FAOLIYATLARI BILAN O'ZARO BOG'LIQLIGI	91
Alisher Kobilov Urinovich, Abdulakhatov Muzaffar Mashrabjon ogli, Sherzod Rajabov Bakhtiyarovich, Manzura Xoliqova Qoyirovna, Otaboyev Nodirbek Oybek ogli IN THE MODERN ERA DIGITAL ECONOMY IS THE BASIS FOR ECONOMIC DEVELOPMENT	95

Qodirberganov Muso Islomboyevich BANK XIZMATLARINI AMALGA OSHIRISHDA BLOKCHEYN TEXNOLOGIYASIDAN SAMARALI FOYDALANISH	101
Қодиров Фаррух Эргаш ўғли РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТ ШАРОИТДА СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ ХИЗМАТЛАРИ ХАРАЖАТЛАРИНИ КАМАЙТИРИШНИНГ ХОРИЖ ТАЖРИБАЛАРИ	103
Qudbiyev Nodir Tohirovich, Nishonova Ikboloy Ibroximovna RAQAMLI IQTISODIYOTDA EKSPORT VA IMPORTNI SOLIQQA TORTISH XUSUSIYATLARI	106
Лидинфа Елена Петровна ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРИМЕНЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ДИСЦИПЛИН ЭКОНОМИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ В СИСТЕМЕ СРЕДНЕГО ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ	110
Madiyarova Muxlisa Abdulla qizi TA'LIM JARAYONIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI TATBIQ ETISH	122
Makhmudov Abbos Sherali ogli WHEN DEVELOPING WEB APPLICATIONS, WHICH PROGRAMMING LANGUAGE IS BETTER FOR THE BACK-END, PHP OR PYTHON?	125
Mirzaakhmedov Dilmurod Miradilovich, Azimov Dilmurod Turdiboyevich CYBER SECURITY IS AN IMPORTANT FACTOR FOR THE DEVELOPMENT OF THE DIGITAL ECONOMY	131
Mirtursunova Dinara Anvarovna CYBERSECURITY CHALLENGES IN FINANCIAL INSTITUTIONS IN THE DIGITAL AGE	135
Муратов Ботир Хаят РАЗВИТИЯ И ВАЖНЫЕ ФАКТОРЫ К МЕХАНИЗМОВ ИНДУСТРИАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ В ПРОМЫШЛЕННОСТИ ЭНЕРГО РЕСУРСОВ НА ТАШКЕНТСКОМ ОБЛАСТИ ДОБЫЧЕ УГЛЯ В КАРЬЕРАХ АНГРЕНСКИЙ РАЗРЕЗЕ	138
Муратова Шоҳиста Ниматуллаевна ИҚТИСОДИЙ-ЭКОЛОГИК ХАВФСИЗЛИК ТАЪМИНОТИДА РАҚАМЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИ	141
Муротов Нодир Хўжамкулович ЎЗБЕКИСТОНДА РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ИНТЕРАКТИВ МАРКЕТИНГДАН ФОЙДАЛАНИШ ЙУЛЛАРИ	144
Najimadinov Ravshanbek Dushambaevich THE EFFECT OF DEMOGRAPHIC CHANGES ON THE RURAL LABOR MARKET OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN	147
Naim Nodira Abdusalolovna BLOKCHEYN TEXNOLOGIYASI VA KRIPTOVALYUTA	151
Nurmatov Norbek Jo'rayevich QISHLOQ XO'JALIGI TARMOG'IDA RAQAMLASHTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	154
Oqmullayev Ravshan Rahimjon o'g'li RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INSON RESURLARINI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	156
Olimov Maksudjon Komiljon ugli MAIN INDICATORS OF ASSESSING INDUSTRIAL PRODUCTION DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF DIGITIZATION OF ECONOMIC SECTORS	161
Otabayev Nodir Oybek o'g'li, Kobilov Alisher Urinovich, Rajabov Sherzod Baxtiyorovich RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SOLIQLAR VA BOSHQA MAJBURIY TO'LOVLARNI AMALGA OSHIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH	165
Примова Нигора ЎЗБЕКИСТОНДА РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ИНТЕРАКТИВ МАРКЕТИНГДАН ФОЙДАЛАНИШ ЙУЛЛАРИ	168
Ravshanova Maktuba Ubaydullo kizi CURRENT ISSUES OF USING REMOTE BANKING SERVICES IN THE BANKING SECTOR OF UZBEKISTAN	173

Rajabov Sherzod Baxtiyorovich, Kobilov Alisher Urinovich, Abdulahatov Muzaffar Mashrab o'g'li BULUTLI TEXNOLOGIYALARNING TA'LIM SOHASIDA QO'LLANILISHI	176
Rakhimova Sh. U. DISTANCE EDUCATION RELIES HEAVILY ON THE KNOWLEDGE, ORGANIZATION, AND MANAGEMENT SKILLS OF TEACHERS TO MAKE IT EFFECTIVE	179
Рахматуллаев Б.А. КАПИТАЛЛАР ТАРКИБИНИ ОПТИМАЛЛАШТИРИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ МУАММОЛАРИ	183
Rashidov Mels Karimovich, Toshimov Shahzod Burxon o'g'li RELEVANCE OF DIGITALIZATION OF ACTIVITIES OF FREE ECONOMIC AND SMALL INDUSTRIAL ZONES	185
Sabirova Dildor Arifovna KATTA MA'LUMOTLARNING KORXONA IQTISODIY SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	190
Saipnazarov Shaylavbek Aktamovich, Usarov Jurabek Abdunazirovich GLOBAL ECONOMIC DEVELOPMENT TRENDS	194
Сайдуллаев Шахзод Шерзодович ЎЗБЕКИСТОНДА ҚИММАТЛИ ҚОҒОЗЛАР БОЗОРИ РИВОЖЛАНИШИНИНГ ЭВОЛЮЦИЯСИ	199
Samiyeva Maftuna Faxriddin qizi, Madyarova Muhlis Abdulla qizi RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINING O'RNI	202
Safarov Hikmatulla Fayzullayevich, Fayzullayev Fayoz Hikmatulla o'g'li IQTISODIYOTNI RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA IQTISODIYOTDA TARKIBIY O'ZGARISHLAR; MUAMMOLAR, YECHIMLAR VA ISTIQBOLLI REJALAR.....	205
Сулаймонов Мухриддин Маҳмуджонович ЎЗБЕКИСТОНДА АХБОРОТ МАҲСУЛОТЛАРИ ВА ХИЗМАТЛАРИ БИЗНЕСИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ТЕНДЕНЦИЯЛАРИ.....	209
Тилавов Шерали Қудратиллоевич, Холияров Фарход Тошмурадович ТАЪЛИМ ТИЗИМИДА РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИ ЖОРИЙ ЭТИШ.....	217
Tojiyeva Feruza Qobiljon qizi, Abbasxanova Xalima Yunusovna YUQORI MALAKALI KADRLARNI TAYYORLASHDA MASOFAVIY TA'LIM.....	220
Тошимов Шахзоджон Бурхон ўғли, Рашидов Мэлс Каримович ЭРКИН ИҚТИСОДИЙ ВА КИЧИК САНОАТ ЗОНАЛАРИДА РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ АҲАМИЯТИ	223
To'rayev Yunus Shavkatovich, Kutlimuratov Sardor Sharipbayevich, Qorjobova Mahzuna Faxriddin qizi BAKALAVRLIK ISHLARI UCHUN ASOSIY TALABLAR, O'QITISH TIZIMIDA ALTERNATIV DASTURLARDAN FOYDALANISH	228
To'rayeva Nafisa Odiljonovna SUN'IY INTELEKT TEXNOLOGIYALARI VA ULARNING QO'LLANILISHI	232
Tursunov Jaxongir Pulatovich RAQAMLI IQTISODIYOT DAVRIDA PENSIYA TA'MINOTI TIZIMIDAGI ISLOHOTLAR.....	235
Тўхсанов Қудратилло Нозимович СОЛИҚ ТИЗИМИДА РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИНИ ҚўЛЛАШ МЕХАНИЗМИ	238
Umarova Guzal Gayratovna FEATURES OF BUSINESS PROCESS MANAGEMENT IN COMPANIES IN THE DEVELOPMENT OF THE DIGITAL ECONOMY	240
Umirova Gulmira Shodiboy qizi RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA BANK TIZIMINI YANADA ISLOH QILISH.....	243
O'rinboyeva Mehribonu Doniyorjon qizi, Axunova Shoxistaxon Nomanjanovna AN'ANAVIY BANKLARNING RAQAMLI BANKLARGA AYLANTIRILISH YO'LLARI.....	245
Хайитматов У.Т., Фозилова Х.А. РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТ ШАРОИТИДА МИЛЛИЙ ТўЛОВ ТИЗИМЛАРИ.....	250
Ҳақимов Зиёдулла Ахмадович Тўқимачилик кластерларининг рақамли трансформация ва тенденциялари....	254

Xidirova Barchinoy Ixomovna O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI SHAKLLANTIRISH VA RIVOJLANTIRISH JARAYONLARI.....	257
Хидирова Марғуба Рустамовна РАҚАМЛАШТИРИЛГАН САНОАТ ИШЛАБ ЧИҚАРИШИДА КОРПОРАТИВ БОШҚАРУВ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШНИНГ НАЗАРИЙ ВА УСЛУБИЙ АСОСЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ.....	261
Xodjamuratova Gulbaxor Yuldasheva RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR: IQTISODIYOT VA TA'LIM TIZIMINI RIVOJLANTIRISH TENDENSIYALARI.....	268
Kholikov Abdurauf Uktam o'g'li, Mirzaliev Sanjar Makhamatjon o'g'li AN OVERVIEW OF COMMON APPLICATIONS OF MACHINE LEARNING IN ECONOMICS AND FINANCE.....	271
Xoliyarov Farhod Toshmuradovich SUN'IIY INTELLEKTNING IQTISODIYOTGA TA'SIRI.....	273
Naydarova Marhamat Yunusovna, Abasxanova Xalima Yunusovna, Abdullayev Ulug'bek Mahmudovich RAQAMLI IQTISODIYOTNING ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARI VA BUYUMLAR INTERNETI (IOT)	276
Чекулаева Кристина Александровна, Ачилов Максим Игоревич ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЦИФРОВИЗАЦИИ В НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКЕ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН.....	279
Shakadirova Nigora Irgasheva INFORMATIKA VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI FANINI O‘QITISHDA ONLAYN PLATFORMALARDAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI.....	286
Шакаров Кулмат Аширович, Қувондиқов Акбар Норбоевич, Абдужалилова Гуласал Одилевна МЕТОДЫ И ОСОБЕННОСТИ ВНЕДРЕНИЯ КОРПОРАТИВНЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ СИСТЕМ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ.....	289
Шамсиева Феруза Муратходжаевна МЕВА-САБЗАВОТ ЕТИШТИРИШ ВА ЭКСПОРТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ИННОВАЦИОН ВА РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИ ҚЎЛЛАНИЛИШИ.....	292
Назаров А.У., Ширинов Ш.Р. БИЗНЕС-АНАЛИТИКА: ОСНОВНЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ, РОЛЬ ПОГЛОЩАЮЩЕЙ СПОСОБНОСТИ.....	296
Shoaxmedova Nozima Hayrullayevna, Yusupova Dilbar Mirabidovna TA'LIM JARAYONIDA ZAMONAVIY AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA RAQAMLI TA'LIM MUHITINI SHAKILLANTIRISH.....	299
Yusupova Zamira Zaripovna THE BENEFITS AND HARMS OF DISTANCE EDUCATION.....	303
Сайдуллаев Шахзод Шерзодович МИЛЛИЙ КОМПАНИЯЛАР АКЦИЯЛАРИНИНГ ХОРИЖИЙ ФОНД БИРЖАЛАРИГА ЧИҚИШ МУАММОЛАРИ.....	307
Шамусаров С. СУВЕРЕН КРЕДИТ РЕЙТИНГИ АГЕНТЛИКЛАРИ ТОМОНИДАН КРЕДИТ РЕЙТИНГИНИ БАҲОЛАШНИНГ НАЗАРИЙ ЖИҲАТЛАРИ.....	310
Турсунов Кобул Бекназарович НАВОИЙ ВИЛОЯТИНИНГ ИНВЕСТИЦИЯВИЙ САЛОҲИЯТИДАН САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШ.....	312
Азизхўжа Маҳмудов КИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ИНВЕСТИЦИОН ФАОЛИЯТИ ВА УНИ ЮКСАЛТИРИШ ОМИЛЛАРИ.....	317

ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ИНВЕСТИЦИОН ФАОЛИЯТИ ВА УНИ ЮКСАЛТИРИШ ОМИЛЛАРИ

Махмудов Азизхўжа Зиёдуллаевич
ТДИУ, мустақил изланувчиси

Annotatsiya

Тезисда қишлоқ хўжалиги инвестицион фаолияти таҳлил қилинган ва асосий капиталга ўзлаштирилаётган инвестиция ҳажми ўзгаришининг кўп омилли прогнози ишлаб чиқилган.

Kalitli soʻzlar

инвестиция, инвестицион салоҳият, қишлоқ хўжалиги, корреляцион регрессион таҳлил, кўп омилли прогноз.

Қишлоқ хўжалигига инвестицияларни молиялаштириш манбалари ва таркиби ўзига хос омилларга боғлиқ. Аграр соҳа молиясини ташкил қилиш бир қатор объектив ҳолатлар билан белгиланади, уларни қўйидаги гуруҳларга бирлаштириш мумкин:

1. Табиий-географик;
2. Иқтисодий;
3. Сиёсий;
4. Ижтимоий;
5. Ташкилий ҳуқуқий.

Табиий –географик шароитлар ва табиий ресурслар мавжудлиги зонал ихтисослашувни, ишлаб чиқаришдаги даврларнинг давомийлигини, алоҳида турдаги маҳсулотларнинг таннархи ва рентабеллигини белгилайди ва маҳсулот ишлаб етиштиришнинг вақти ва давомийлигига таъсир қилади.

Бу омиллар қишлоқ хўжалигида молиявий ресурсларнинг айланишига таъсир қилади, шунингдек, қишлоқ хўжалик ишлаб чиқарувчиларини ҳам ишлаб чиқариш, ҳам молиявий натижаларига таъсир қилувчи рискларнинг мавжудлигини белгилайди. Қишлоқ хўжалик ишлаб чиқарувчилари фаолиятини табиий-иқлим омилларига бевосита боғлиқлиги муаммоси, ўз навбатида, географик шароитлар туфайли кўзатилаётган иқлимий офатларнинг тез-тез содир бўлиш шаротида айниқса долзарбдир. Умуман, “Қишлоқ хўжалигининг моддий-техник базасини такрор ишлаб чиқаришни молиявий қўллаб-қувватлаш” атамаси қишлоқ хўжалигида такрор ишлаб чиқариш жараёнларига ва моддий-техника ресурсларини янгилашга йўналтирилган давлат ҳокимияти бошқаруви органлари ва бозор тузилмалари томонидан амалга ошириладиган иқтисодий таъсир кўрсатиш усуллари ва воситалари мажмуи сифатида тушунилиши керак[Бахтеева М.Р. 2014].

Биобарин, қишлоқ хўжалиги ривожланишининг ноаниқлиги ва хатарлилиги асосий сабабларидан бири табиий-иқлим шароитларини ўзгарувчанлигидир. Айнан улар, турли хил табиий-географик шароитлар туфайли қишлоқ хўжалик ишлаб чиқарувчилар ўртасида рентабелликнинг турлича эканлигини, якуний ишлаб чиқариш ва молиявий натижадорликни белгилайди ҳамда суғурта ва захира фондларини яратишга бўлган эҳтиёжни оширади.

Аграр соҳа фаолияти қишлоқ хўжалик маҳсулотларини ишлаб чиқарувчилар молиявий фаолиятини ташкилий ўзига хос хусусиятларига боғлиқ. Харажатлар ва даромад олиш мобайнидаги оралиқ муддат, тўпроқ-иқлим хусусиятлари, маҳсулот ишлаб чиқариш

давомийлиги ва иш суърати даражаси каби қишлоқ хўжалик тармоғини хусусиятлари қишлоқ хўжалигида молиявий ресурсларни шакллантириш ва улардан фойдаланишнинг ўзига хослигини белгилайди[naukarus.com, 2020].

Қишлоқ хўжалигида такрор ишлаб чиқариш жараёнларини молиялаштириш хусусиятлари ушбу тармоқдаги ишлаб чиқариш фаолиятининг ўзига хос хусусиятларидан келиб чиқади.

Қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришининг хусусиятлари қуйидагилардан иборат:

- фаолиятнинг мавсумий хусусияти, яъни йил давомида пул ва моддий ресурслардан нотекис фойдаланишга сабаб бўлади;
- сарфланган маблағнинг ўзини қоплаш даврининг давомийлигига, маблағлар айланишига таъсир қилувчи узоқ ишлаб чиқариш цикли;
- ташқи молиялаштириш манбаларини жалб қилишга олиб келадиган даромадлар ва харажатлар пул оқимларини шакллантиришнинг хилма-хиллиги;
- маҳсулот таннархининг ошишига олиб келадиган бир қатор профилактик чора-тадбирларни амалга оширишни талаб қилувчи табиий-иқлим шароитларига боғлиқлик;
- тармоқнинг капитал сиғими, асосан, қишлоқ хўжалигида асосий ишлаб чиқариш воситаси ер эканлиги билан боғлиқ.

Бу хусусиятлар қишлоқ хўжалиги корхоналари фаолиятининг якуний молиявий натижасига, бинобарин, моддий-техника базасини такрор ишлаб чиқаришни молиялаштиришга сезиларли таъсир кўрсатади. Асосий воситаларни такрор ишлаб чиқаришни молиялаштириш манбаларини икки гуруҳга бўлиш мумкин: 1) корхоналар томонидан мустақил шакллантириладиган маблағлар (амортизация фонди, фойда); 2) ташқи манбалар (кредит ресурслари, лизинг ва суғурта компаниялари маблағлари, ташқи инвестициялар, давлат субсидиялари). Қайта ишлаб чиқариш жараёнининг асосий элементи инвестициядир. Инвестициялар - бу фойда олиш мақсадида хўжалик фаолияти жараёнида асосий воситалар ва айланма маблағларни ўзлаштиришга қаратилган узоқ муддатли сармоялардир. Қишлоқ хўжалигига инвестиция қилишнинг ўзига хос хусусиятлари юқори капитал зичлиги, узоқ муддатли тўлов муддати ва юқори таваккалчиликда намоён бўлади.

Бу сабаблар инвесторларнинг бошқа характердаги юқори рисклар туфайли ушбу соҳага сармоя киритишга шояшмаслигига олиб келади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Бахтеева М.Р. Понятие финансового обеспечения воспроизводственных процессов в сельском хозяйстве / М.Р. Бахтеева // Модели, системы, сети в экономике, природе и обществе. – 2014. — №1. – С. 15-20.
2. naukarus.com/otraslevye-osobnosti-predopredelyayuschie-spetsifiku-organizatsii-finansov-v-selskom-hozyaystve
3. Дарья Ильина Реформирование сельского хозяйства в Узбекистане // <https://ifmr.uz/publications/articles-and-abstracts/agriculture>